

**DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU „CRNOGORSKI OPERATOR TRŽIŠTA
ELEKTRIČNE ENERGIJE“ - PODGORICA**

PROGRAM RADA I FINANSIJSKI PLAN

**DRUŠTVA SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU ”CRNOGORSKI OPERATOR TRŽIŠTA
ELEKTRIČNE ENERGIJE” - PODGORICA**

ZA 2018. GODINU

(POSLOVNI PLAN)

Na osnovu člana 23 stav 2 alineja 4 Statuta Društva sa ograničenom odgovornošću „Crnogorski operator tržišta električne energije“ – Podgorica („Službeni list CG“, br. 30/11, 60/11 i 39/15), Odbor direktora Društva, na nastavku desete sjednice održane 18.04.2018.godine, usvojio je

PROGRAM RADA I FINANSIJSKI PLAN

DRUŠTVA SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU „CRNOGORSKI OPERATOR TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE“- PODGORICA, ZA 2018. GODINU

1. UVOD

Društvo sa ograničenom odgovornošću "Crnogorski operator tržišta električne energije" - Podgorica (u daljem tekstu: Operator tržišta ili COTEE) je, u skladu sa Zakonom o energetici i Zakonom o privrednim društvima, osnovan Odlukom Vlade Crne Gore, 16. decembra 2010. godine. Statut Operatora tržišta je donijet 03. februara 2011. godine, a izmjene i dopune 24. novembra 2011.godine i 09. jula 2015. godine. Privredno društvo je registrovano kod Centralnog registra privrednih subjekata 29. jula 2011. godine.

Organi Društva su: Odbor direktora i Izvršni direktor.

Operator tržišta je energetski subjekat, odgovoran za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije u Crnoj Gori, otkup električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača i prodaju otkupljene električne energije snabdjevačima i kupcima samosnabdjevačima. Djelatnost Operatora tržišta je djelatnost od javnog interesa i obavlja se kao javna usluga u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG" br. 5/16 i 51/17) (u daljem tekstu: Zakon), Licencom za djelatnost Operatora tržišta električne energije (u daljem tekstu: Licenca), Tržišnim pravilima i međunarodnim standardima.

Na osnovu Zakona koji je stupio na snagu krajem januara 2016. godine, Regulatorna agencija za energetiku (u daljem tekstu: Agencija) donijela je Metodologiju za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta električne energije („Službeni list CG“, broj 41/16) (u daljem tekstu: Metodologija) koja je stupila na snagu u julu 2016. godine, saglasno kojoj se radi Poslovni plan Operatora tržišta za 2018. godinu (u daljem tekstu: Poslovni plan). Poslovnim planom se definišu projekcije: finansijskih iskaza, kapitalnih ulaganja, troškova poslovanja i prihoda i otplate kredita, a što je detaljnije obrazloženo i u dijelu koji se odnosi na finansijski plan Društva za 2018. godinu, kao i ciljevi i način njihove realizacije koji predstavljaju planski prikaz poslovanja u 2018. godini.

Posebne refleksije na rad Operatora tržišta u 2018. godini i nadalje, kao i na rad drugih energetskih subjekata ima novi Zakon o energetici koji je uslovio potrebu donošenja novih

podzakonskih i internih akata. U 2018. godini će se primjenjivati nova Tržišna pravila i Pravila za rad balansnog tržišta, kao i druga akta koja su donijeta, odnosno usklađena sa Zakonom.

Operator tržišta se, počev od 2017. godine, finansira u skladu sa Metodologijom i dijelom Pravilima o utvrđivanju naknade za rad operatora tržišta električne energije (Dodatak Pravilima) u skladu sa Odlukom o dopuni Pravila za korekcije cijena i naknada, donijetu na sjednici Odbora Agencije 12.07.2017. godine.

Kao polazna osnova za izradu Poslovnog plana za 2018. godinu, analizirani su rezultati poslovanja Operatora tržišta u 2016. i prvoj polovini 2017. godine, specifičnosti poslovanja, pokazatelji na tržištu, odnosno stanje i kretanja na tržištu električne energije u Crnoj Gori, stanje kapaciteta u obavljanju djelatnosti - zaposleni i tehničko – tehnološka opremljenost.

Oblast energetike je oduvijek bila od izuzetnog značaja za ukupan privredni razvoj jedne zemlje, a u procesu pridruživanja Evropskoj Uniji – poglavlje 15 energetika, koje je otvoreno u decembru 2015. godine i slijedi izuzetno intenzivan rad na ispunjavanju uslova iz ovog poglavlja. Značajne aktivnosti u ovoj oblasti su usmjerene i na povećanje mogućnosti investiranja i postavljanje standarda koji se moraju ispuniti u pogledu kvaliteta, što, kada je u pitanju tržište električne energije, uslovljava potrebu, kako regionalnog povezivanja, tako i stvaranja uslova za uključivanje u jedinstveno evropsko tržište električne energije. Na ovaj način, pred energetskim subjektima, pa i Operatorom tržišta, postavljaju se ciljevi i obaveze koje Operator tržišta, kao privredno društvo u kontinuiranom razvoju treba uspješno da ispunjava.

Operator tržišta, primjenjujući procedure utvrđene Zakonom i Tržišnim pravilima, omogućava svim zainteresovanim subjektima prijem na tržište električne energije u Crnoj Gori pod jednakim uslovima, uz poštovanje načela javnosti, nediskriminatornosti i nepristrasnosti.

Intenzivan razvoj u oblasti energetike uzrokovala je proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije-povlašćeni proizvođači, čime se zahtijeva sve veća angažovanost Operatora tržišta i u ovoj oblasti. Na dan 31. decembra 2017. godine u Crnoj Gori bilo je 12 postrojenja koja su stekla status povlašćenog proizvođača, a jedno postrojenje je dobilo upotrebnu dozvolu. Status povlašćenog proizvođača imaju sledeća postrojenja:

TABELA 1

<i>MALA HIDROELEKTRANA</i>	<i>VLASNIŠTVO</i>	<i>INSTALISANA SNAGA TURBINA</i>
<i>JEZERŠTICA</i>	<i>HIDROENERGIJAMONTENEGRO D.O.O. BERANE</i>	<i>844(274) kW *</i>
<i>BISTRICA</i>	<i>HIDROENERGIJAMONTENEGRO D.O.O. BERANE</i>	<i>5.697 kW</i>
<i>RMUŠ</i>	<i>HIDROENERGIJAMONTENEGRO D.O.O. BERANE</i>	<i>474 kW</i>

SPALJEVIĆI	HIDROENERGIJAMONTENEGRO D.O.O. BERANE	650 kW
ORAH	HIDROENERGIJAMONTENEGRO D.O.O. BERANE	954 kW
ŠEKULAR	HIDROENERGIJAMONTENEGRO D.O.O. BERANE	1.665 kW
VRELO	SYNERGY D.O.O. PODGORICA	615 kW
BRADAVEC	IGMA ENERGY D.O.O ANDRIJEVICA	954 (400) kW *
PIŠEVSKA RIJEKA	IGMA ENERGY D.O.O ANDRIJEVICA	954 kW
JARA	KRONOR D.O.O. PODGORICA	4.860 kW
KRNOVO	KGE DOO PODGORICA	72.000 kW
BABINO POLJE	KRONOR DOO PODGORICA	2.214 kW
UKUPNO		91.207 kW

*MHE Jezerštica i Bradavec imaju mrežno ograničenje.

Sistem podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije podrazumijeva kontinuiranu koordinaciju sa Agencijom, Operatorom prenosnog sistema električne energije, Operatorom distributivnog sistema električne energije, povlašćenim proizvođačima, snabdjevačima električnom energijom u Crnoj Gori, kupcima samosnabdjevačima, Ministarstvom ekonomije i Vladom Crne Gore, kao i kontinuirano učešće u dijelu izrade legislative iz ove oblasti i njene primjene.

Operator tržišta je odgovoran za realizaciju ostvarivanja prava povlašćenih proizvođača koja su im utvrđena Zakonom. Isto dobija na značaju jer se i u 2018. godini očekuje povećanje broja proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije koji mogu steći status povlašćenog proizvođača, kao i značajno povećanje proizvodnje električne energije u njihovim objektima.

2. GLAVNI CILJEVI I AKTIVNOSTI OPERATORA TRŽIŠTA

- a)** Organizovanje i upravljanje tržištem električne energije, kroz efikasno sprovođenje postupaka, principa i standarda za organizovanje, funkcionisanje i upravljanje tržištem električne energije,
- b)** Kontinuirano ispunjavanje obaveza utvrđenih Zakonom i podzakonskim aktima u vezi sa otkupom električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača,
- c)** Obezbeđivanje neophodne, cjelokupne infrastrukture za uspješno obavljanje licencirane djelatnosti – obezbjeđivanje adekvatnog poslovnog prostora, dalji razvoj informatičke infrastrukture, zapošljavanje neophodnog broja izvršilaca i kontinuirana edukacija zaposlenih.

a) Organizovanje i upravljanje tržištem električne energije

U Službi za tržište električne energije obavljaju se poslovi organizovanja i upravljanja tržištem električne energije u okviru koje je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji predviđeno 6 izvršilaca: šef službe, dva savjetnika za izradu kratkoročnih vozničkih redova, savjetnik za dugoročno planiranje i razvoj tržišta, savjetnik za količinski obračun prometa električne energije i usluga i savjetnik za finansije. Na dan 31.12.2017.godine, Služba funkcionira sa 5 zaposlenih, to jest pretpostavke sistematizacije nijesu u potpunosti ostvarene.

Osvrt na postojeću situaciju

Poslovni plan za 2017. godinu predvidio je otvaranje maloprodajnog tržišta i berze električne energije u Crnoj Gori i otvaranja regionalnog tržišta (WB6) kroz regionalna povezivanja (tkz. Market Coupling-e).

U proteklom periodu desila su se tri izuzetno značajna događaja sa stanovišta rada tržišta električne energije u Crnoj Gori.

Prvi događaj je pravno odvajanje Operatora distribucije iz vertikalno integrisanog preduzeća EPCG. Sa stanovišta Operatora tržišta ovo ima sledeće značaje:

- veleprodajno tržište je dobilo svog novog subjekta – CEDIS – operatora distributivnog sistema električne energije koji je balansno odgovoran za svoje gubitke,
- razdvajanje maloprodajnog tržišta od veleprodajnog, tj. činjenicu da, iako imamo samo (još uvijek) jednog snabdevača, mora se kompletno razdvojiti maloprodajno tržište u smislu satnih obračunskih podataka (satna mjerenja, profili), sa odgovarajućom mjernom, informatičkom i organizacionom infrastrukturom. (Definisanje Ugovora o saradnji COTEE i CEDIS-a, predmet saradnje, izbora standarda za procedure rada maloprodajnog tržišta, razmjene podataka, procedura saradnje itd),
- u ovom trenutku upravo COTEE ima velike probleme u svom funkcionisanju. Ovdje treba imati u vidu činjenicu da nepostojanje Ugovora o saradnji COTEE-a i CEDIS-a implicira

probleme funkcionisanje balansnog mehanizma – kod obračuna mjernih podataka proizvodnje električne energije iz OIE. Činjenica da ovaj problem nije postao aktuelan je mali broj obračunskih mjerenja OIE (10) pa se podaci unose ručno,

- u ovom trenutku u toku postupak licenciranja i prijema na tržište dva snabdjevača.

Drugi događaj je početak procesa otvaranja tržišta dan unaprijed - berza električne energije u Crnoj Gori. S tim u vezi 21. juna 2017.godine osnovano je privredno društvo Berza električne energije DOO. Operator tržišta je jedan od tri osnivača ovog društva.

Otvaranjem berze električne energije suštinski se pojavljuje još jedan značajan učesnik na tržištu električne energije. Kupoprodajne transakcije na berzi električne energije su sastavni dio dnevnih voznih redova učesnika na tržištu, pa treba definisati mehanizam razmjene podataka između Operatora tržišta i Berze električne energije i nabaviti novu informatičku infrastrukturu ili proširiti postojeću.

Treći događaj je pokretanje inicijative za uspostavljanje regionalnog tržišta električne energije kroz regionalna povezivanja, sa krajnjim ciljem integracije u jedinstveno evropsko tržište.

Plan rada za 2018. godinu

Plan rada Službe za tržište električne energije počiva na primjeni metodologije zasnovanoj na sledećim pretpostavkama planiranja, strogo vodeći računa o njihovom međusobnom prožimanju:

1. Normiranim obavezama koje, u smislu upravljanja tržištem električne energije, odnosno i drugim obavezama i radnjama, koje u svojim projekcijama razvoja ima Operator tržišta električne energije u Crnoj Gori,
2. Ekonomskim pretpostavkama realizacije plana,
3. Potrebnim ljudskim i materijalnim resursima,
4. Vremenskoj orochenosti plana, odnosno njegovih faza.

Uz navedeno treba imati u vidu i sledeća tri elementa, koji imaju jak upliv na proces planiranja rada Službe za tržište električne energije i posebno stavljaju pod lupu svaki od aspekata planiranja:

Prvi, da je rad Operatora tržišta u najvećem dijelu regulisana elektroenergetska djelatnost, odnosno većina njegovih aktivnosti se finansira iz sredstava dobijenih iz tarife za električnu energiju, tj, svako neprepoznavanje ovih aktivnosti u tarifnoj politici cijena električne energije može dovesti u pitanje obavljanje njegovih zakonskih obaveza. Ovo treba posebno razumjeti u kontekstu inertnosti promjene tarifne politike.

Drugi, veoma slaba elastičnost ambijenta kada su u pitanju zahtjevi tržišta električne energije. Iskustvo govori da se nije uvijek nailazilo na razumijevanje procesa koje zahtjeva tržište električne energije, kao i na inicijative koje su kretale od Operatora tržišta u pravcu razvoja ovih procesa (ovdje se misli na subjekte koji su u mogućnosti ili bili u mogućnosti da kreiraju i

sprovode energetska politiku kao i one druge kod kojih se uočavaju problemi nastali inertnošću neophodne promjene načina funkcionisanja).

Treći, koji se odnosi na samu dinamiku razvijanja tržišnih procesa. Tržište električne energije je organizaciono i funkcionalno potpuno novi oblik odvijanja elektroenergetskih djelatnosti u Crnoj Gori. Shodno ovoj činjenici, u ambijentu relativne empirijske insuficijencije, došlo je skoro do paralelizma fizičkog otvaranja tržišta i donošenja adekvatne zakonske regulative. Ovo, pod pritiskom tržišta i njegovih (ne)očekivanih zahtjeva, uzrokuje izuzetnu mobilnost Operatora tržišta da svojim aktivnostima permanentno obezbjeđuje potrebni normativni ambijent kao i procedure u obavljanju svojih funkcija.

Uvažavajući prethodno, plan Službe za tržište je suštinski podjeljen u 3 cjeline, shodno obavezama i funkcijama Operatora tržišta koje bi u periodu 2015-2019 trebalo obavljati i izvoru sredstava koji je pretpostavljen za obavljanje ovih funkcionaliteta. U okviru svake od ove tri cjeline-dijela preciziran je potreban nivo ljudskih i materijalnih resursa, kao i oročenost funkcija koje bi u okviru ovih funkcionaliteta trebalo obaviti.

Prvi dio plana odnosi se na licencirane obaveze Službe koje spadaju u korpus regulisanih djelatnosti Operatora tržišta. Shodno prethodno navedenim kriterijumima i uslovima planiranja ovdje treba imati u vidu poslove i zadatke službe nedvosmisleno opisane u Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, zadatke koji proističu i vezani su za planirane promjene zakonske i prateće regulative i zadatke koji su posledica korigovanja postojećih neadekvatnih normativnih rješenja i procedura. Prve dvije grupe zadataka i njihovi rokovi ispunjenja dati su tabelom.

Drugi dio plana odnosi se na planski period 2018. godine, u kojem će posebna pažnja Službe biti posvećena aktivnostima korigovanja uočenih nedostataka radnih procedura, aktulene zakonske i podzakonske regulative, internih pravilnika i sl. Ovo se prevashodno odnosi na sledeće nedostatke:

- Pojave neregistrovanih učesnika na tržištu električne energije u Crnoj Gori,
- Planiranje rada tržišta kojim – Dnevni plan rada tržišta (okvirni vozni red tržišta) i plan rada sistema (okvirni vozni red sistema) kao suštinski dokumenti planiranja rada tržišnog i elektroenergetskog sistema trebaju da budu unapređeni kako u svom formalnom karakteru tako i u procedurama rada ova dva operatora,
- U periodu koji prethodi ovom Planu mehanizam evidencije bilateralnih ugovora nije dao očekivane rezultate, zbog nedostatka odgovarajućeg softvera.

Razloge pomenutih nedostataka treba tražiti u:

- Neodgovarajućoj regulativi koja ih opisuje i procedurama koje su pretpostavljene.
- Nedovoljan nivo potrebne informatičke podrške.

Očekuje se da će u narednom periodu izmjenom regulative i primjenom adekvatnih radnih procedura, u saradnji sa partnerima (prevashodno CGES-om), afirmacijom bilateralnog ugovora i okvirnog voznog reda kao i nabavkom adekvatnog softvera, ovi nedostaci biti otklonjeni.

Za izvršenje navedenih zadataka u pomenutom periodu nijesu predviđeni dodatni kadrovski zahtjevi.

Treći dio plana polazi od toga da će u 2018 godini doći do konačnog otvaranja maloprodajnog tržišta, činjenicom da će CEDIS morati da u okviru distributivnog sistema i u balansnom mehanizmu funkcioniše kao balansno odgovorni subjekat. U praksi ovo znači da će na veleprodajnom tržištu kupovati električnu energiju za svoje potrebe (gubitke), i istovremeno biti provajder mjerenih podataka za veleprodajno tržište električne energije.

Sa aspekta rada tržišta ovo je sigurno i najteži zadatak jer podrazumijeva nekoliko aktivnosti koje mora da uradi Služba za tržište.

- Pripremi odgovarajuće ugovore o tehničko-poslovnoj saradnji
- Tehničku pripremu za razmjenu podataka ova dva operatora
- Usvajanja odgovarajućih standarda i procedura ove razmjene podataka
- Pripremu odgovarajućih radnih i poslovnih procedura

Ovaj dio plana, iniciran još u ovoj godini, još ne možemo precizno da utvrdimo iz razloga što iz CEDIS-a nijesu adekvatno odgovorili na konkretne zahtjeve COTEE-a u pogledu zajedničkih aktivnosti na uspostavljanju ovog tržišta.

I na kraju, u najkraćem o pitanju tehničkih resursa, neophodnih za normalno obavljanje poslova u Službi.

U 2018 godini, neophodna je nabavka sledećeg softvera i hardvera:

- Dogradnja aplikacije prema ovim standardima ENTSOE-a
- Softver za arhiviranje dokumentacije službe
- Softver za unošenje i upravljanje bilateralnim ugovorima
- Nabavka i osposobljavanje Mail servera
- Softver i hardver kao infrastruktura maloprodajnog tržišta
- Softver i hardver - informaciona pretpostavka HUB-a energetske podataka Crne Gore
- Nabavka nedostajuće personalne informatičke opreme za zaposlene u Službi za tržište.

Za opravdanost navedenih potreba za softverskom podrškom radu Službe za tržište postoje sledeći razlozi:

- Rizici nepravovremene dostave pošte ili njenog gubljenja
- Rizici gubljenja dokumentacije učesnika i subjekata na elektroenergetskom tržištu Crne Gore.

- Uvođenja strožije discipline kada je u pitanju pojava neregistrovanih učesnika na tržištu
- Nemogućnost da se plan rada tržišta tj. okvirni vozni red, unaprijedi do potrebnog nivoa zadovoljenja pretpostavljene zakonske regulative
- Otklanjanje mogućnosti trgovanja van zone uticaja Operatora tržišta
- Prilagođenje softvera novim standardima rada tržišta
- Otvaranje kratoročnog i balansnog tržišta.

Stvaranje pretpostavki uvida u energetski sektor Crne Gore, transparentnosti i lakog pristupa potrebnim informacijama za treća lica, Vladu, statistiku i investitore.

b) Obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije (OIE i VEK) - povlašćeni proizvođači

U Službi za obnovljive izvore energije i visokoefikasnu kogeneraciju Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji predviđena su 3 izvršioca: šef službe, savjetnik za obnovljive izvore energije i visokoefikasnu kogeneraciju i savjetnik za finansije. Na dan 31.12.2017.godine Služba funkcionise sa 3 zaposlena, to jest pretpostavke sistematizacije su u potpunosti ostvarene.

Zakonska obaveza Operatora tržišta je i sprovođenje aktivnosti na podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije, što podrazumijeva obavezu Operatora tržišta da otkupi svu električnu energiju proizvedenu u objektima povlašćenih proizvođača i proda je snabdjevačima i kupcima samosnabdjevačima na osnovu odredbi Zakona i podzakonskih akata iz ove oblasti, a u skladu sa zaključenim ugovorima.

Planove razvoja i korišćenje obnovljivih izvora energije i razvoj i korišćenje visokoefikasne kogeneracije, koji su Zakonom definisani kao nacionalni ciljevi, donosi Vlada Crne Gore u skladu sa Strategijom razvoja energetike. Crna Gora se, kao članica Energetske zajednice, obavezala da poštuje direktive EU o korišćenju obnovljivih izvora energije, odnosno da aktivno doprinosi ostvarivanju ciljeva EU.

U cilju poštovanja i primjene odredbi iz direktiva EU, Vlada Crne Gore je donijela potrebna podzakonska akta koja tretiraju problematiku vezanu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije i stimulisanje povlašćenih proizvođača. Tokom proteklog perioda mijenjana su podzakonska akta iz ove oblasti i u njihovoj pripremi aktivno su učestvovali i predstavnici Operatora tržišta, što cijenimo da je potrebno raditi i ubuduće, jer smatramo da je zaista cjelishodno učešće predstavnika Operatora tržišta zbog pitanja koja se javljaju u praksi i iskustvenog pristupa u rješavanju istih.

Crna Gora ima mogućnost korišćenja velikog potencijala obnovljivih izvora energije, što stvara dobru poziciju za učestvovanje u trgovini pravima za emisiju ugljendioksida, garancijama porijekla, kao i ispunjavanje nacionalnih ciljeva po pitanju učešća energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u ukupnoj bruto finalnoj potrošnji energije.

Osvrt na postojeću situaciju

U Crnoj Gori na dan 31.12.2017.godine ima dvanaest postrojenja koja su stekla status povlašćenog proizvođača. U pitanju su male hidroelektrane koje su u vlasništvu četiri firme (prethodno prikazana tabela 1) i jedna vjetroelektrana. Ukupna instalisana snaga ovih postrojenja je oko 91 MW.

U opštini Bijelo Polje MHE "Bistrica (Ljuboviđa)" instalisane snage 3,6 MW je u probnom radu.

U tabeli je dat pregled proizvodnje električne energije u postrojenjima povlašćenih proizvođača od početka primjene podsticajnih mjera 01. maja 2014. godine do sada:

TABELA 2

PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE POVLAŠĆENIH PROIZVOĐAČA								
Povlašćeni proizvođač	Objekat	Snaga na pragu elektrane (MW)	2014 (kWh)	2015 (kWh)	2016 (kWh)	2017 (kWh)	SUM (kWh)	SUM (kWh) Povlašćeni proizvođač
Hidroenergija Montenegro	mhe Jezerštica	0,82	1.171.455	1.183.155	1.481.655	406.823	4.243.088	73.255.970
	mhe Rmuš	0,44		710.104	1.928.763	1.512.085	4.150.952	
	mhe Spalevići	0,56		825.058	2.478.097	1.649.795	4.952.950	
	mhe Bistrica	4,60		5.003.532	22.184.991	14.693.235	41.881.758	
	mhe Orah	0,82		1.577.266	4.672.624	3.557.363	9.807.253	
	mhe Šekular	1,43			3.536.326	4.683.643	8.219.969	
Igma Energy	mhe Bradavec	0,82		336.435	3.209.475	2.896.788	6.442.698	7.174.755
	mhe Piševska	0,82				732.057	732.057	
Synergy	mhe Vrelo	0,56		847.722	3.117.450	2.479.354	6.444.526	6.444.526
Kronor	mhe Jara	4,16			1.076.180	12.693.625	13.769.805	14.958.517
	mhe Babino Polje	1,93				1.188.712	1.188.712	
KGE	VE Krnovo	72,00				37.981.318	37.981.318	37.981.318
5	12	88,96	1.171.455	10.483.273	43.685.560	84.474.798	139.815.086	139.815.086

Da bi se pažljivo pratilo podsticanje proizvodnje električne energije iz OIE i VEK neophodno je redovno praćenje ove materije na savjetovanjima, kongresima i seminarima. Propisi pojedinih država, pa i naši, brzo se mijenjaju u zavisnosti, kako od direktiva EU i novih zakona, tako i od ostvarivanja zacrtanih nacionalnih ciljeva. Stoga je neophodno da predstavnici Službe obavezno prate događaje iz ove oblasti i ostvare kontakt sa kolegama iz drugih zemalja zbog razmjene iskustava. Značajno je istaći da je Crna Gora u našem regionu najviše odmakla kada je u pitanju izgradnja malih hidroelektrana.

Dnevno operativni poslovi obavljaju se uredno i oni se sastoje od prijema dnevnih planova proizvodnje pojedinačnih povlašćenih proizvođača kao i izrade zbirnog voznog reda povlašćenih proizvođača sa raspodjelom na snabdjevača i kupca samosnabdjevača, za dan D+1.

Obzirom da sva četiri povlašćena proizvođača imaju mini SCADA-e, potrebno je sagledati potrebu i mogućnost dovođenja signala sa proizvodnih postrojenja i izradu cjelovitog nadzora nad proizvodnjom povlašćenih proizvođača.

Ova Služba mjesečno, između ostalog, izrađuje dva dokumenta koji se odnose na obračunski period. Jedan je sveobuhvatni interni mjesečni izvještaj sa svim energetsko-finansijskim pokazateljima za obračunski period, sa osvrtom na podatke za tekuću godinu i ukupan period od početka podsticaja. Drugi dokument je mjesečni energetski izvještaj sa kompletnom operativnom energetikom, bez finansijskih detalja. Ovaj Izvještaj Operator tržišta redovno postavlja na svoju službeni internet stranicu.

Plan za 2018. godinu

Osim pomenutih poslova koji se obavljaju kontinuirano u Službi za OIE i VEK, i koji će se obavljati u 2018. godini, pokrenućemo i pitanje planiranja prognoze vjetroelektrana, kao i informatičko povezivanje COTEE-a sa SCADA sistemima malih hidroelektrana.

Imajući u vidu da je vjetroelektrana Krnovo početkom novembra 2017.godine ušla u pogon sa statusom povlašćenog proizvođača, a samim tim COTEE preuzeo obavezu otkupa proizvedene električne energije, kao i obavezu plaćanja balansiranja vjetroelektrana, nabavkom softverskog alata za prognozu vjetra pokušali bi bolje kontrolisati trošak balansiranja vjetrenjača kako bi se to u što manjoj mjeri reflektovalo na povećanje iznosa naknade za OIE koju plaća krajnji kupac u Crnoj Gori.

U neformalnim kontaktima saznali smo da postoji još zainteresovanih strana kao što je Hidrometeorološki Zavod Crne Gore, sa kojim bismo željeli ostvariti saradnju na stručnom nivou kako bi prognoziranje vjetra bilo što efikasnije i vjerodostojnije. Kako u budućnosti imamo u najavi još jednog proizvođača električne energije iz vjetra – Možura, koji će dobiti povlašćeni status nakon ispunjenja potrebnih uslova, potreba za nabavkom određenog softverskog rješenja je vrlo bitna, tako da u Službi aktivno razmišljamo u tom smjeru, kako bismo u 2018. godini pokušali napraviti neke konkretnije korake.

Iako nesumnjivo imamo odličnu saradnju sa povlašćenim proizvođačima iz malih hidroelektrana oko predaje dnevnih planova proizvodnje, cijenimo da bi ta uloga trebala biti više informaciono vezana za COTEE kako bi mogli bolje da pratimo prognozu i analiziramo, a sve u cilju manjeg troška za debalans. U 2018. godini bi pokušali da se povežemo na informacioni sistem malih hidroelektrana kako bi u realnom vremenu pratili njihov rad.

c) Ekonomski i pravni poslovi i funkcionalnost informacionog sistema

U Službi za ekonomsko-finansijske i opšte poslove Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji predviđeno je 8 izvršilaca: šef službe, savjetnik za poslove računovodstva i službenik za javne nabavke, savjetnik za ekonomske poslove, savjetnik za pravne poslove, savjetnik za aplikativni softver, savjetnik za sistemsko održavanje hardvera, upisničar-arhivar i administrativno-tehnički sekretar. Na dan 31.07.2017.godine u Službi je 7 zaposlenih.

Aktivnosti u okviru ove Službe treba posmatrati i definisati kroz tri segmenta:

- a) na održavanju i razvoju informacionog sistema COTEE-a,
- b) u okviru obavljanja ekonomsko finansijskih poslova i
- c) u okviru obavljanja pravnih i opštih poslova.

Detaljniji opis poslova iz tačaka a, b i c, kao i plan rada za 2018. godinu precizirani su poglavlju 3 – Pretpostavke za realizaciju aktivnosti, u dijelu opisa poslova Službe za ekonomsko-finansijske i opšte poslove.

Tabelarni prikaz realizacije planiranih aktivnosti Službi Operatora tržišta (iz poglavlja 2 potpoglavlje a, b i c)

U tabeli koja slijedi definisani su ciljevi, radne aktivnosti i planirani rokovi realizacije.

TABELA 3

Ciljevi i redovne radne aktivnosti	Komentar i planirani rokovi
Organizovanje i upravljanje tržištem električne energije	Stalni zadatak
Stvaranje uslova za efikasno obavljanja licencirane energetske djelatnosti od javnog interesa	Stalni zadatak
Organizovanje tržišta električne energije na bazi bilateralnog ugovaranja (I faza organizovanja tržišta električne energije)	Kontinuirano
Organizovanje balansnog tržišta električne energije (II faza organizovanja tržišta električne energije)	I i II kvartal 2018. godine
Uvođenje novih načina trgovanja prevashodno razvoj kratkoročnog tržišta i balansnog tržišta	Stalni zadatak
Razvoj tržišta uz očuvanje principa konkurentnosti, javnosti, nediskriminatornosti i nepristrasnosti	Stalni zadatak
Aktivnosti vezane za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije	Stalni zadatak
Dalji razvoj informacionog sistema za omogućavanje, što je moguće, efikasnijeg poslovanja (II faza razvoja informacionog sistema)	I, II i III kvartal 2018. godine

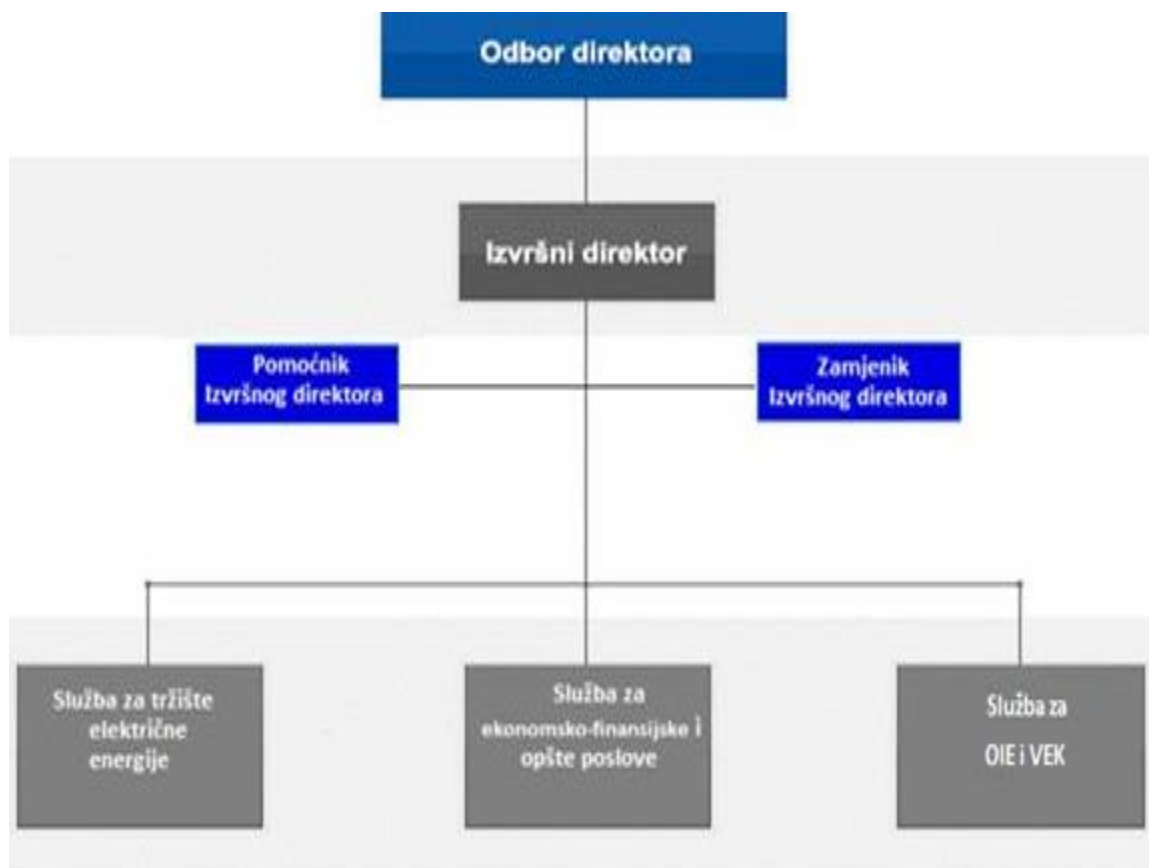
Unapređenje saradnje sa Operatorom prenosnog sistema električne energije radi obavljanja aktivnosti definisanih Zakonom, licencama i Tržišnim pravilima	Stalni zadatak
Uspostavljanje i razvijanje saradnje sa Operatorom distributivnog sistema električne energije radi obavljanja aktivnosti definisanih Zakonom i Tržišnim pravilima	Stalni zadatak
Unapređenje saradnje sa učesnicima na tržištu u njihovu korist i za njihovo dobro	Stalni zadatak
Pružanje podrške proizvođačima električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije	Kontinuirano
Unapređenje saradnje sa povlašćenim proizvođačima-korisnicima podsticajnih cijena	Kontinuirano
Unapređenje saradnje sa snabdjevačima i kupcima-samosnabdjevačima, posebno u cilju kupoprodaje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije	Kontinuirano
Vođenje evidencije ugovora zaključenih na tržištu električne energije u skladu sa Zakonom i Tržišnim pravilima	Stalni zadatak
Dalji razvoj informacionog sistema za omogućavanje, što je moguće, efikasnijeg poslovanja	Stalni zadatak
Izrada pomoćnih pravila i drugih internih akata	I kvartal 2018. godine
Izrada kvartalnih i godišnjih finansijskih iskaza u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu i reviziji	Kontinuirano
Izmjena, dopuna i usaglašavanje normativnih akata	Po potrebi i kontinuirano
Organizacija i prateća sistematizacija u funkciji druge faze otvaranja tržišta.	Vezano za ZOE i izmjenu statusa i pravila rada ODS
Normativi i procedure za drugu fazu razvoja tržišta – maloprodajno tržište	Vezano za ZOE i izmjenu statusa i pravila rada ODS
Informacione pretpostavke za drugu fazu razvoja tržišta	Vezano za ZOE i izmjenu statusa i pravila rada ODS
Harmonizacija informacionih sistema učesnika na tržištu, posebno elektroenergetskih subjekata	Stalni zadatak

Edukacija kadra	Stalni zadatak
Analiza usklađenosti aktivnosti sa Licencom	I kvartal 2018. godine
Pozicioniranje Operatora tržišta kao centralnog provajdera tržišnih informacija (tehnički i konsultativni sadržaji)	Stalni zadatak
Dokumentacija – zahtjev prema Agenciji za utvrđivanje regulatorno dovoljenog prihoda za novi regulatorni period	Do 31.08.2018.
Realizacija obaveza definisanih aktuelnom Licencom i komunikacija sa Agencijom	Kontinuirano
Plan javnih nabavki za 2018. godinu	Do 31.01.2018.

3. PRETPOSTAVKE ZA REALIZACIJU CILJEVA

U dijelu koji slijedi data je organizaciona struktura Operatora tržišta, sa opisom poslova koji se obavljaju.

Na slici 1. data je organizaciona šema Operatora tržišta:

a) Ljudski resursi

Operator tržišta, kao privredno društvo koje obavlja specifične djelatnosti od strateškog interesa za funkcionisanje i razvoj tržišta električne energije u Crnoj Gori i podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije, zahtijeva zaposlene koji će stručno i efikasno obavljati poslove, uz stalnu edukaciju i usavršavanja, posebno u oblasti primjene propisa i međunarodnih standarda, uz adekvatno korišćenje informacionih tehnologija.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Operatora tržišta, sistematizovana su radna mjesta za 20 izvršilaca, a na dan 31.12.2017.godine poslove obavlja 18 izvršilaca.

Razvojni nivo Operatora tržišta i znatno povećavanje nadležnosti, odnosno ustanovljenje obaveza propisima koje proizilaze iz različitih oblasti rada, a koje je Operator tržišta dužan da primjenjuje, uslovljavaju potrebu za realnim projektovanjem i sistematizacijom radnih mjesta za 20 izvršilaca. Tabela prikaz o broju izvršilaca neophodnom za rad Operatora tržišta u 2018. godini.

TABELA 4

Kvalifikacija zaposlenih	Potreban broj izvršilaca sa punim radnim vremenom
VSS dipl. ing. elektrotehnike, dipl. Ing elektronike, dipl. ecc. i dipl. pravnik	18
VŠS ekonomista	1
SSS	1
UKUPNO	20

U **Službi za tržište električne energije** na dan 31.12.2017.godine zaposleno je pet izvršilaca.

Uopšteno, u okviru Službe se, u ključnom, obavljaju poslovi:

- Obrada zahtjeva za prijem na tržište električne energije i pripremanje akata po podnijetim zahtjevima (odluke, ugovori),
- Identifikacija, klasifikacija i registracija učesnika na tržištu električne energije, evidentiranje bilateralnih ugovora, evidentiranje podataka o trgovanju, evidentiranje balansnih grupa i balansno odgovornih subjekata, evidentiranje zaključenih ugovora o balansnoj odgovornosti (baza podataka),
- Prikupljanje podataka od nosioca balansne odgovornosti i balansno odgovornih subjekata, kao i podataka sa dan unaprijed tržišta električne energije za izradu okvirnog voznog reda,
- Provjeravanje voznih redova nosioca balansne odgovornosti i balansno odgovornih subjekata u skladu sa Uputstvom za prijavu i izradu voznih redova,
- Izrada okvirnog voznog reda,
- Nakon uspostavljanja dan unaprijed tržišta električne energije, primanje ponuda za kupovinu i prodaju električne energije uz garancije za plaćanje,
- Nakon uspostavljanja balansnog tržišta električne energije, primanje i provjeravanje ponuda za balansno tržište, saradnja sa Operatorom prenosnog sistema i objavljivanje podataka u realnom vremenu,

- Koordiniranje sa Operatorom prenosnog sistema u preduzimanju neophodnih aktivnosti za: obavljanje ekonomskog upravljanja na tržištu električne energije, osiguravanje tehničkog upravljanja prenosnim sistemom, ugovaranje pomoćnih usluga,
- Učestvovanje u izradi i analiziranju opisa i planova za uspostavljanje regionalnog tržišta električne energije i njihove implikacije na Operatora prenosnog sistema,
- Učestvovanje u preduzimanju hitnih akcija za rješavanje problema u radu tržišta, prema usaglašenim procedurama,
- Izrada i objavljivanje periodičnih i godišnjih izvještaja i publikacija iz domena poslovanja za potrebe Vlade Crne Gore, Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD, Regulatorne agencije za energetiku i učesnika na tržištu,
- Provjeravanje i verifikacija utvrđenih količinskih odstupanja sa nosiocima balansne odgovornosti i balansno odgovornim subjektima,
- Utvrđivanje finansijskog obračuna i poravnanja verifikovanih količinskih odstupanja,
- Obavješćavanja učesnika na tržištu, Operatora prenosnog sistema i Operatora distributivnog sistema o okončanim količinskim i finansijskim obračunima i poravnanju,
- I drugi poslovi utvrđeni propisima.

U **Službi za obnovljive izvore energije i visokoefikasnu kogeneraciju** na dan 31.12.2017.godine poslove obavljaju tri izvršioca.

Služba, u osnovnom, obavlja sljedeće poslove:

- Identifikacija, klasifikacija i registracija korisnika podsticaja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije tj. povlašćenih proizvođača (baza podataka),
- Pripremanje podataka i ugovora za zaključivanje sa povlašćenim proizvođačima,
- Kupovina električne energije od povlašćenih proizvođača u skladu sa Zakonom o energetici i Ugovorom o otkupu
- Pripremanje podataka i ugovora sa snabdjevačima i kupcima samosnabdjevačima radi kupoprodaje obaveznog proporcionalnog udjela električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača,
- Izrada mjesečnih računa za otkup obaveznog proporcionalnog udjela el.energije proizvedene od strane povlašćenih proizvođača ,a koju u skladu sa Zakonom o energetici i kupoprodajnim ugovorom otkupljuju snabdjevači i kupci samosnabdjevači.

- Prijem zapisnika sa mjernih mjesta koji se odnose na proizvodnju električne energije od strane povlašćenih proizvođača,
- Naplaćivanje sredstava od snabdjevača i kupaca samosnabdjevača za preuzeti proporcionalni obavezni udio električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača,
- Praćenje registra izdatih garancija porijekla električne energije proizvedene u postrojenjima povlašćenih proizvođača koji vodi Agencija i blagovremeno izdavanje naloga za prenos garancija porijekla na snabdjevače i kupce-samosnabdjevače,
- Provjera dobijenih preračuna proizvedene električne energije od strane povlašćenih proizvođača, koje radi Operator sistema, sa pragova elektrana na tačku predaje energije u sistem EPCG.
- Prijem izvještaja od provajdera mjerenja (CGES i CEDIS) o mjesečnoj potrošnji krajnjih kupaca priključenih na njihove sisteme. Podaci o potrošnji električne energije iz ovih izvještaja su podloga za precizno utvrđivanje obaveznog proporcionalnog udjela električne energije koju preuzimaju snabdjevači i kupci samosnabdjevači, a koja je proizvedena u objektima povlašćenih proizvođača. Učestvovanje u preduzimanju hitnih akcija za rješavanje problema u radu tržišta, prema usaglašenim procedurama,
- Prijem voznih redova od povlašćenih proizvođača i prijava istih snabdjevačima, kupcima samosnabdjevačima i Službi za tržište električne energije,
- Utvrđivanje prosječne cijene Cop na mjesečnom nivou, u skladu sa propisom Vlade i Ugovorom o otkupu električne energije, po kojoj snabdjevači i kupci samosnabdjevači kupuju električnu energiju od Operatora tržišta,
- I drugi poslovi utvrđeni propisima.

U Službi za ekonomsko-finansijske i opšte poslove na dan 31.12.2017.godine je zaposleno 7 izvršilaca.

U okviru Službe obavljaju se, u osnovnom, sljedeći poslovi:

- Koordiniranje i razvijanje djelatnosti upravljanja i razvoja informacionog sistema, uz istovremenu povezanost svih organizacionih djelova Operatora tržišta,
- Poslovi računovodstva i finansijski poslovi,
- Poslovi sprovođenja postupka javnih nabavki,
- Poslovi praćenja i primjene zakona i drugih propisa,
- Pravni i kadrovski poslovi,

- Odnosi sa Regulatornom agencijom za energetiku,
- I drugi poslovi utvrđeni propisima.

Van organizacionih jedinica sistematizovani su poslovi: izvršnog direktora, zamjenika izvršnog direktora i pomoćnika izvršnog direktora.

b) Informatička infrastruktura

Kako je sadržano i u programima rada u prethodnom periodu, osnovni preduslov za razvoj Operatora tržišta uopšte, a posebno za uspješno obavljanje djelatnosti, je adekvatan informacioni sistem, odnosno savremena informaciono-tehnička rješenja.

Kroz projekat Tehničke pomoći za implementaciju Sporazuma o energetske zajednici (u daljem tekstu: TA-NcT) otvorena je mogućnost da se, od dva predložena projekta, koristi jedan koji se odnosi na razvoj IT-a i predviđao je izradu dokumenta koji suštinski definiše tehničke specifikacije za nabavku softvera potrebnog za podršku rada i koncept faznog razvoja informacionog sistema Operatora tržišta (Blueprint IT Projekat).

Uporedo sa projektom TA-NcT, Vlada Republike Slovenije je ponudila pomoć za razvoj softvera i kandidovala nosioca aktivnosti – kompaniju "Korona" iz Ljubljane.

Rezultat te saradnje je softver koji je od početka koncipiran da u potpunosti zadovolji potrebe tržišta električne energije u prvoj fazi razvoja što je kompatibilno sa Blueprint IT Projektom.

Koncept dokumenta Blueprint IT Projekat suštinski sadrži opredjeljujući motiv razvoja Operatora tržišta u Crnoj Gori, nivo potreba učesnika na tržištu, stepen razvijenosti tržišta, pouzdanost i povjerljivost trgovanja, kao i tehnološki zahtjev elektroenergetskog sistema.

Dakle, prva faza projekta je imala za cilj stavljanje informacionih pretpostavki i podrške za pokretanje i rad tržišta električne energije u Crnoj Gori i odnosi se na aktivnosti na tržištu.

Softver koji koristi Operator tržišta i koji je dao pozitivne rezultate je nastao u interakciji stručnjaka pomenute kompanije "Korona" i aktivnog rada zaposlenih u Operatoru tržišta i u aktivnoj je upotrebi duže od tri godine. Aplikacija koju koristimo testirana je i predstavljena u okruženju i dobila je izuzetno afirmativne ocjene.

Vrijednost softvera koji je Operator tržišta dobio kao grant iznosi 200.000,00 Eura, a hardvera 13.044,00 Eura.

Softver obezbjeđuje, uz ostalo, uspostavljanje adekvatnih informatičkih veza sa dostupnim provajderima mjerenja (CGES-om i Operatorom distributivnog sistema), kao i sadržaje i informacije u obimu koje zahtijevaju Vlada Crne Gore, Agencija i dr, uz napomenu da Operator distributivnog sistema još uvijek ne posjeduje informatičku infrastrukturu koja bi omogućila interaktivno povezivanje informacionih sistema.

Postojeći softver je projektovan da omogući dalju nadogradnju, ali samo za određeni broj i tip funkcija, u skladu sa pretpostavkom pojave budućih promjena u nekim elementima koncepta tržišta električne energije u Crnoj Gori.

Veoma važna aktivnost je stvaranje informacione infrastrukture, dominantno softvera za drugu fazu razvoja tržišta električne energije, na kome će se realizovati sve funkcije veleprodajnog i maloprodajnog tržišta.

U proteklih par godina Operator tržišta je unaprijedio informatičku infrastrukturu, u dijelu računarske mrežne opreme, međutim, imajući u vidu specifičnost djelatnosti koju Operator tržišta obavlja i činjenicu da informacioni sistem predstavlja jedan od fundamentalnih preduslova za obavljanje iste, to postoji stalna potreba za unapređenjem informacionog sistema.

c) Finansijska stabilnost

Jedna od bitnih obaveza Operatora tržišta propisana Zakonom i uslovima i opštim obavezama iz Licence je da je finansijski, tehnički i kadrovski osposobljen da obavlja djelatnost.

Odgovarajuća finansijska stabilnost je, dakle, jedan od tri osnovna uslova postojanja i funkcionisanja Operatora tržišta.

Hronološki posmatrano, u prethodnom periodu naknada za rad Operatora tržišta se utvrđivala na osnovu Pravila o utvrđivanju naknade za rad operatora tržišta električne energije. Agencija je, krajem juna 2016. godine, u skladu sa Zakonom, donijela Metodologiju za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta električne energije kojom se utvrđuju uslovi, način i postupak utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta, kao i način izražavanja naknade.

Naknada utvrđena na osnovu ove Metodologije primjenjuje se na kupce koji su priključeni na: mrežu visokog napona 110 kV i višeg, mrežu srednjeg napona preko 1 kV do 35 kV, mrežu niskog napona do 1 kV i kupce priključene na zatvorene distributivne sisteme. Naknada utvrđena na osnovu ove Metodologije primjenjuje se i na izvoz električne energije.

Kod utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda primjenjuje se regulatorni metod „trošak plus“, koji troškove utvrđivanja naknada zasniva na opravdanim troškovima poslovanja, troškovima amortizacije uz obezbjeđivanje razumne dobiti.

4. KAPITALNA ULAGANJA

Osnivanje Operatora tržišta je, između ostalog, karakterisala i činjenica da je osnovan bez ijednog sopstvenog osnovnog sredstva za rad. Još uvijek djelatnost obavlja u iznajmljenom poslovnom prostoru. Zbog kontinuiranog razvoja tržišta električne energije, neophodno je i dalje

razvijanje informatičke infrastrukture, kao i adekvatan broj izvršilaca za obavljanje poslova koje se kontinuirano uvećavaju.

Operator tržišta se već duži period suočava sa činjenicom da ne može da riješi problem poslovnog prostora i da kompletira informatičku infrastrukturu. Ovo iz razloga što Agencija, u postupku odobravanja regulatorno dozvoljenog prihoda za rad Operatora tržišta na osnovu priznatog troška poslovanja, a u skladu sa Pravilima za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta, a kasnije u skladu sa Metodologijom za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta, nije odobravalala sredstva za ovu namjenu, uz obrazloženje da se ne radi o trošku već o investiciji.

Kupovinu odgovarajuće informatičke infrastrukture je moguće realizovati, ili opredjeljivanjem sredstava iz kumulirane neraspoređene dobiti Operatora tržišta, uz dodatno kreditno zaduženje, ili pokretanjem inicijative za promjenu Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta na način da se Operatoru tržišta kroz odobravanje regulatorno dozvoljenog prihoda odobre i sredstva za ovu namjenu.

Sve ovo su prioritetne potrebe koje su neophodne za dalji rad i razvoj Operatora tržišta, pa je u tom smislu i projektovano kapitalno ulaganje za naredni regulatnorni period.

- Projekcija kapitalnih ulaganja:

a) Poslovni prostor

Ograničenje u radu i razvoju Operatora tržišta, kako je iskazivano i u prethodnom periodu, koje i u ovom programu apostrofiramo, predstavlja neriješeno pitanje poslovnog prostora. Rješavanje ovog pitanja je elementarna pretpostavka za njegov dalji rad i funkcionisanje.

Operator tržišta u svojim planovima za 2018. godinu prepoznaje dvije mogućnosti za rješavanje pitanja obezbjeđivanja adekvatnog poslovnog prostora:

1. Dodjela adekvatnog poslovnog prostora kojim raspolaže Vlada Crne Gore:

Rješavanje nabavke adekvatnog poslovnog prostora je moguće kroz dodjelu poslovnog prostora Operatoru tržišta od strane Vlade Crne Gore, ukoliko ona raspolaže sa takvim prostorom. Imajući u vidu navedeno, izvršene su konsultacije sa Upravom za imovinu i dogovoreno je da se rješavanje pitanja poslovnog prostora za potrebe ovog društva pokuša ostvariti kroz pokretanje inicijative za dodjelu adekvatnog prostora.

2. Kupovina i opremanje novog poslovnog prostora:

U slučaju nemogućnosti rješavanja pitanja obezbjeđenja poslovnog prostora kroz dodjelu istog, koje je u vlasništvu Vlade, razmotriće se mogućnost pokretanja postupka kupovine poslovnog prostora. Naime, o ovom pitanju Operator tržišta je u prethodnom periodu upoznao Vladu, te u

tom smislu je planirano da se, kada se stvore uslovi za to, predloži Vladi, kao osnivaču ovog društva da neraspoređenu dobit utroši za ovu namjenu.

Dodjelom poslovnog prostora kojim raspolaže Vlada Crne Gore ili nabavkom novog sopstvenog poslovnog prostora, kao osnovne potrebe za rad, značajno bi se zaokružile osnovne pretpostavke za efikasno funkcionisanje Operatora tržišta, a imalo bi i pozitivne implikacije u odnosu na troškove na duži rok, jer bi predstavljalo značajnu uštedu u odnosu na trošak dugoročnog zakupa poslovnog prostora.

Za realizaciju ovakvog načina rješavanja pitanja poslovnog prostora bila bi potrebna finansijska sredstva:

- kupovina novog poslovnog prostora	650.000 €
- opremanje poslovnog prostora	150.000 €

Nabavka adekvatnog poslovnog prostora i opremanje istog za COTEE predstavlja apsolutni prioritet u smislu nabavke osnovnih sredstava za 2018. godinu.

b) Nabavka informatičke infrastrukture

Kao što je ranije navedeno postoji realna potreba za nadogradnju postojeće i kupovinu nove informatičke infrastrukture

Kada su u pitanju tehnički resursi, neophodna je nabavka sledećeg softvera i hardvera:

- Softver za unošenje i upravljanje bilateralnim ugovorima
Prema zahtjevima Tržišnih pravila Operatoru tržišta u Crnoj Gori pripada obaveza evidencije i upravljanja bilateralnim ugovorima. Do sada se koristila mogućnost postojećeg IS-a, da kroz jednu dugoročnu formu unosa voznih redova se prevaziđe i rješava ovaj zadatak. Sa aspekta potpunog i zakonski normiranog nivoa obrade ovih podataka, ovo rješenje je nedostatno pa ga treba upotpuniti i dograditi postojeću aplikaciju sa novim rješenjem.
- Testnim serverom (testna baza podataka i klon aplikacije)
Plan je da se sve izmjene koje se rade na sistemu prethodno testiraju na testnom serveru. Testna aplikacija može biti interna (pristup samo iz lokalne mreže) i javna (može joj se pristupiti spolja). Testni server bi se postavio u postojećoj serverskoj podmreži.
- Hostovanjem web sajta/portala u okviru COTEE informacionog sistema
Hostovanje web sajta/portala na web serveru u okviru COTEE IS-a, koji bi bio dostupan preko interneta i privatne LAN mreže.
- Doradom aplikacije „Market Management“ u cilju prezentovanja podataka iz baze na sajtu/portalu

Povezivanje aplikacije „Market Management“ sa web sajtom/portalom COTEE-a radi plasiranja određenih informacija iz baze na web sajtu/portalu. Objavljivanje podataka podrazumijeva automatizaciju navedene procedure.

- Dogradnja aplikacije prema ovim standardima ENTSOE-a
U narednom periodu prema zahtjevima regionalne inicijative razvoja nacionalnih Day Ahead i Intraday tržišta i uz poštovanje ENTSO-regulative i procedura u radu ovih tržišta radi prijema obrade irazmjene voznih redova, potrebno je postojeći informacioni sistem nadograditi i prilagoditi, ovim, novim uslovima rada.
- Softver za arhiviranje dokumentacije službe
Veliki obim podataka Službe, potreba da se u svakom trenutku može lako pristupiti svakom dokumentu minimalizovanje mogućnosti greške slanja i gubljenja pošte iziskuju efikasnu i na elektronski način vođenu arhivu.
- Nabavka i osposobljavanje Mail servera
Objedinjavanje dokumentacije elektronske pošte na jednom mjestu i prevazilaženje postojeće situacije gdje je elektronska pošta u personalnim arhivama službenika COTEE-a se kosi sa poslovnim i zakonskim zahtjevima posla koji se obavlja. Shodno navedenom nužna je nabavka potrebne informatičke opreme i softvera.
- Softver i hardver kao infrastruktura maloprodajnog tržišta
Ulaskom CEDIS-a u balansnu šemu energetskog tržišta Crne Gore stvorene su pretpostavke za uključivanje maloprodajnog tržišta u balansni mehanizam. Ovaj problem je sa stanovišta informatičke obrade podataka veoma kompleksan jer zahtijeva adekvatne informatičke resurse(softver, hardver). Ovakav zadatak u smislu potrebnih investicija mora biti rezultat posebnog projekta.
- Softver i hardver - informaciona pretpostavka HUB-a energetskih podataka Crne Gore.
Obaveza transparentnosti rada tržišta električne energije u Crnoj Gori, potrebe pružanja informacija sa tržišta državnim institucijama, regulatornoj agenciji i nadležnom ministarstvu , zahtjevi regionalnog i evropskog tržišta (Uredba 1227/2011 EU o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, REMIT), nalažu potrebnu IT infrastrukturu na nacionalnom nivou. Ovaj projekat COTEE-a ima nacionalnu važnost i kao takv biti predmet posebnog projekta.
- Nabavka nedostajuće personalne informatičke opreme za zaposlene u Službi za tržište električne energije (personalni računari, štampači itd.)

Navedene potrebe, dodatno, radi konkretnosti zahtjeva, ilustrujemo tabelom 5.

TABELA 5

Naziv	Cijena [€]
1. Softver za unošenje i upravljanje bilateralnim ugovorima	35.000
2. Testni server	6.500
3. Hostovanje web sajta/web portala	10.000
4. Stvaranje informacione strukture za potrebe maloprodajnog tržišta	150.000
5. Softver i hardver - informaciona pretpostavka HUB-a energetskih podataka Crne Gore.	200.000
6. Izrada web portala i povezivanje aplikacije sa web portalom	3.500
7. Prilagođavanje postojeće aplikacije novim ENTSO standardima	40.000
8. Elektronska arhiva - DMS	25.000
9. Nabavka opreme za dvoje zaposlenih u službi	1500

5. FINANSIJSKI PLAN

Bitne novine koje djelimično opredjeljuju i sadržinu finansijskog plana, kao i elemente planiranih prihoda i troškova za 2018. godinu su donošenje novog Zakona o energetici i Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta električne energije ("Službeni list CG", broj 41/16) (dalje u tekstu: Metodologija), donijetoj od strane Agencije.

Od 01. januara 2017. godine regulatorno dozvoljeni prihod i naknada za rad Operatora tržišta električne energije se utvrđuje na osnovu Metodologije, s tim što su se, do donošenja Pravila za utvrđivanje korekcija cijena (Agencija) primjenjivali članovi 5, 6 i 7 Dodatka Pravila o utvrđivanju naknade za rad Operatora tržišta električne energije.

Odlukom o dopuni Pravila za korekcije cijena i naknada, donijetoj na sjednici Odbora Agencije 12. jula 2017. godine predviđeno je da se u postupku utvrđivanja RDP-a i naknade za rad operatora tržišta za 2018. godinu, utvrđivanje iznosa korekcije za rad operatora tržišta za 2016. godinu, vrši primjenom odredbi Pravila za izmjenu tarifa za električnu energiju („Službeni list Crne Gore“, br. 22/13 i 26/15).

Metodologijom se utvrđuju uslovi, način i postupak utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta, kao i način izražavanja naknade. Metodologijom je utvrđeno da se troškovi poslovanja utvrđuju na osnovu Poslovnog plana za godinu za koju se utvrđuje prihod, dokumentacije koju Operator tržišta dostavlja Agenciji i dokumentacije i podataka kojima raspolaže Agencija.

Obzirom na specifičnost funkcionisanja procesa utvrđivanja RDP-a operatora tržišta cjelishodno je navesti da je Metodologijom propisano da se, uz zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, dostavlja:

1. Poslovni plan za regulatornu godinu, koji sadrži:
  - a) projekciju finansijskih iskaza,
  - b) projekciju kapitalnih ulaganja,
  - c) projekciju troškova poslovanja i prihoda,
  - d) projekciju otplate kredita.
2. Troškovi poslovanja za godinu koja prethodi godini podnošenja zahtjeva,
3. Registar osnovnih sredstava, sa obračunom amortizacije,
4. Popis svih dugoročnih i kratkoročnih kredita sa podacima o valuti kredita, izvornoj vrijednosti kredita na kraju regulatorne godine, kamatnom stopom i rasporedom otplate kredita,
5. Detaljan obračun predloženog prihoda i naknade, u skladu sa tom Metodologijom,
6. Zaključni list za prethodnu godinu sa otvorenim saldima (nezaključen).

Operator tržišta je, takođe, dužan da dostavi i druge podatke na zahtjev Agencije koji mogu biti potrebni za donošenje odluke.

Polazne osnove za planiranje rashoda za 2018. godinu predstavljaju ostvarenja rashoda, odnosno troškovi poslovanja Operatora tržišta u 2016. i 2017. godini i predviđeni porast rashoda saglasno realnom povećanju obima poslova Operatora tržišta i uspostavljanja novih vidova tržišta električne energije i, u vezi sa tim, potrebe kupovine adekvatnog poslovnog prostora za rad Operatora tržišta, kao i neophodne informatičke infrastrukture i zapošljavanje novih izvršilaca u skladu sa stvarnim potrebama Operatora tržišta.

Posebno treba imati u vidu realne potrebe operatora tržišta za nabavku osnovnih sredstava kako bi Zakonom i Licencom propisanu, regulisanu djelatnost obavljao na kvalitetan i efikasan način. Sa druge strane, treba imati u vidu i ograničenja koja postoje u podzakonskoj regulativi tj. Metodologiji, a koja se tiču tretmana sredstava neophodnih za nabavku osnovnih sredstava. Naime, Metodologija predviđa tretman sredstava koji se tiču samo troškova poslovanja. Što znači da sredstva neophodna za nabavku osnovnih sredstava ne mogu biti odobrena kroz proces utvrđivanja RDP-a i naknade za operatora tržišta.

Navedeni stav zasnovan je na računovodstvenim propisima i Međunarodnom računovodstvenom standardu 16, kojim je propisan računovodstveni postupak za evidentiranje nekretnina, postrojenja i opreme, kao i priznavanje troška investiranja kroz amortizaciju, koji Agencija, u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda, priznaje. Primjena

Međunarodnih računovodstvenih standarda, u skladu sa Zakonom o računovodstvu, obavezna je za sva pravna lica koja su registrovana za obavljanje privredne djelatnosti u Crnoj Gori.

Ovakvo definisana Metodologija u velikoj mjeri ograničava dalji rast i razvoj operatora tržišta i predstavlja nešto na čemu hitno, u najkraćem vremenskom periodu, treba raditi.

5.1. PLANIRANI PRIHODI ZA 2018. GODINU

Prihodi Operatora tržišta planirani su u ukupnom iznosu od **673.079,65 €** i odnose se na prihode od regulisane djelatnosti.

Kada je riječ o prihodima od regulisane djelatnosti oni se ostvaruju po osnovu naknade koju plaćaju kupci priključeni na:

1. mrežu visokog napona 110 kV i višeg,
2. mrežu srednjeg napona preko 1 kV do 35,
3. mrežu niskog napona do 1 kV i
4. zatvorene distributivne sisteme.

Naknada utvrđena na osnovu ove Metodologije primjenjuje se i na izvoz električne energije.

5.2. PLANIRANI RASHODI ZA 2018. GODINU

Poslovni rashodi Operatora tržišta električne energije za 2018. godinu predviđeni su u iznosu **660.902,54 €** i sastoje se od troškova poslovanja (TP) u iznosu od **656.412,50 €** i troškova amortizacije i rezervisanja u iznosu od **4.490,04 €**.

5.2.1. Troškovi poslovanja (TP)

Troškovi poslovanja iznose **656.412,50 €** i odnose se na:

Troškove zarada i drugih ličnih primanja u iznosu od **495.319,18 €** zasnovanih na 20 službeničkih radnih mjesta. Troškovi bruto zarada i drugih ličnih primanja zaposlenih su projektovani na iznos od **456.648,64 €**. Ova kategorija troškova obuhvata i dnevnice u zemlji i inostranstvu, troškove prevoza i ishrane na službena putovanja, troškove naknada za rad u komisijama, jubilarne nagrade i ostale lične rashode za zaposlene. Polazna osnova za obračun ove kategorije troškova je nivo prosječne bruto zarade po zaposlenom za avgust mjesec 2017. godine (1.840,56 €) jer je po prvi put isplaćen iznos zarada za 19 zaposlenih, za čitavi mjesec. Na postojeći nivo broja zaposlenih dodat je i projektovani trošak zarade predviđen za upražnjeno mjesto pomoćnika direktora.

Takođe, ova kategorija troškova podrazumijeva i otpremnine za odlazak u penziju, a za 2018. godinu projektovano je da će se za ovu namjenu potrošiti **9.560,00 €** u bruto iznosu.

Ova rashodna stavka obuhvata i planirane troškove naknade za rad članova Odbora direktora u iznosu **24.111,17 €** i **5.000 €** pomoći zaposlenima.

Troškove rezervnih djelova i materijala u iznosu od **4.500,00 €**. Osnov za utvrđivanje iznosa ovih troškova su postojeća osnovna sredstva, ostarenje ovih troškova u prethodnom periodu kao i veći povećan broj zaposlenih u drugoj polovini ove godine sa planiranim dodatnim zapošljavanjem u narednoj godini.

Troškove usluga trećih lica u iznosu od **84.775,00 €** koji obuhvataju troškove usluga održavanja i ostale troškove usluga

TABELA 6

Troškovi usluga trećih lica	84.775,00
1. Troškovi usluga održavanja	16.300,00
-troškovi usluga za tekuće održavanje	4.300,00
-troškovi usluga za održavanje softvera	12.000,00
2. Ostali troškovi usluga	68.475,00
-trošak zakupa poslovnog prostora i opreme (za 12 mjeseci 2018.)	43.975,00
-trošak računovodstvene revizije	2.500,00
-konsultanske provizije i troškovi	6.500,00
-troškovi javnog oglašavanja	1.500,00
-troškovi usluga kopiranja i koričenja	1.000,00
-troškovi obuke, školarine, savjetovanja i drugih intelektualnih usluga pravnih lica	7.500,00
-troškovi usluga higijenskog održavanja	3.000,00
-troškovi komunalnih usluga	500,00
-ostali troškovi usluga	2.000,00

Troškovi usluga održavanja koji ukupno iznose **16.300,00 €**, odnose se na :

- troškove usluga za tekuće održavanje u iznosu od 4.300,00 € - Navedeni troškovi se odnose na održavanje hardverske opreme Društva, kao i održavanje druge materijalne opreme Društva koja je ili će biti sastavni dio registra osnovnih sredstava, i
- troškove usluga za održavanje softvera u iznosu od 12.000,00 € - Imajući u vidu da Društvo posjeduje softversku platformu za obavljanje aktivnosti organizovanja i

upravljanja tržištem električne energije i da je planirana nova nabavka, odnosno nadogradnja postojeće platforme, navedeni troškovi su rezultat potrebe za redovnim mjesečnim održavanjem nematerijalne imovine, obezbjeđenje otklanjanja problema u radu platforme, operacionalizaciju aktivnosti na unapređenju iste i slično.

Ostali troškovi usluga koji ukupno iznose **68.475,00 €** odnose se na:

- Troškove zakupa poslovnog prostora i opreme u iznosu od **43.975,00 €**. Ovaj trošak je projektovan za 12 mjeseci zakupa aktuelnog poslovnog prostora uz zakup dodatnog poslovnog prostora koji bi na adekvatan način obezbijedio elementarne uslove za obavljanje djelatnosti. Naime, sprovođenje planiranih aktivnosti u tekućoj godini, između ostalog, značilo je i povećanje broja zaposlenih. Trenutno poslove obavlja 19 izvršilaca u prostoru od 193 m², što predstavlja veliki nedostatak u smislu efikasnog obavljanja posla. S tim u vezi, namjera Operatora tržišta je bila da u toku ove godine, istekom ugovora o zakupu poslovnog prostora, raspiše tender za nabavku većeg poslovnog prostora ali je to zahtijevalo dodatna sredstva. Budući da je Odlukom RAE broj 16/2598-24 od 05.12.2016. godine utvrđen iznos iz tada postojećeg Ugovora o zakupu, to nije postojala mogućnost da Operator tržišta izdvoji više sredstava kako bi obezbijedio adekvatan poslovni prostor. Iz tog razloga Operator tržišta zahtijeva da se tokom iduće godine obezbijedi finansiranje proširenja poslovnog prostora tj. zakupa dodatnog kompletno opremljenog prostora;
- Trošak računovodstvene revizije u iznosu od **2.500,00 €** - Imajući u vidu da je suština obavljanja revizije davanje mišljenja od strane nezavisnog revizora da li finansijski iskazi sadrže materijalno bitna pogrešna iskazivanja, odnosno da li su isti sačinjeni u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja, navedeni troškovi su neophodni za potrebe angažovanja revizorskog društva i obavljanje navedenih usluga. Obavljanje revizije finansijskih iskaza društva je nastavak prakse iz proteklog period poslovanja Društva;
- Konsultantske provizije i troškovi u iznosu od **6.500,00 €** - Imajući u vidu da COTEE predstavlja energetski subjekat čija je djelatnost više nego specifična, a isto tako nemjerljivo značajna za sveobuhvatno funkcionisanje energetskog sektora, navedeni troškovi su neophodni za angažovanje stručnih konsultanta za pružanje usluga širokog spektra kao što su izrada neophodnih akata iz oblasti energetike, razni oblici pružanja konsaltinga u vezi pravne regulative i drugo;
- Troškovi usluga javnog oglašavanja u iznosu od **1.500,00 €** - Ovi troškovi se najvećim dijelom odnose na troškove oglašavanja za potrebe raspisivanja tenderskih postupaka Društva imajući u vidu da je aktuelnim Zakonom o javnim nabavkama precizirano da se informacije za sve oblike tendera između ostalog objavljuju i u nekim od dnevnih novina. Time se nastavlja dosadašnja praksa i dodatno obezbjeđuje transparentnost postupaka javnih nabavki;

- Troškovi usluga kopiranja i korićenja u iznosu od **1.000,00 €** - Djelatnost Društva je zbog gore pomenute specifičnosti takva da je u jednoj fiskalnoj godini neophodno imati i usluge ovog tipa. Ovdje je važno istaći dodatno angažovanje na izradi i realizaciji podzakonskih akata u nadležnosti Društva koje će zahtijevati i povećanu potrebu za uslugama kopiranja i korićenja;
- Troškovi obuke, školarine, savjetovanja i drugih intelektualnih usluga pravnih lica u iznosu od **7.500,00 €** - Navedeni troškovi se odnose na potrebe zaposlenih za stručnim usavršavanjem i osposobljavanjem iz domena oblasti kojima se u profesionalnom smislu bave unutar Društva. Ovi troškovi uključuju razne oblike seminara, kongresa, stručnih kurseva, radionica, posjeta energetske subjektima i drugim institucijama u regionu i šire i drugo čime se stručno-tehnička i kadrovska osposobljenost Društva iz godine u godinu podiže na veći nivo što nedvosmisleno stvara sve neophodne pretpostavke za jačanje COTEE-a kao specifičnog energetskog entiteta.;
- Troškovi usluga higijenskog održavanja u iznosu od **3.000,00 €** - Navedeni troškovi se odnose na angažovanje pravnog lica za pružanje ove vrste usluga. Procjena je da će sa većim poslovnim prostorom i većim brojem angažovanih izvršilaca i ovi troškovi iznositi gore navedeni iznos;
- Troškovi komunalnih usluga u iznosu od **500,00 €** - Ovi troškovi su planirani na osnovu zakonske potrebe da privredni subjekti izmiruju obaveze po osnovu odvoza i deponovanja komunalnog otpada koje nastaju prema Čistoća doo Podgorica i Deponija doo Podgorica.;
- Troškovi ostalih usluga u iznosu od **2.000,00 €** - Ovi troškovi se odnose na troškove koji mogu nastati u toku funkcionisanja Društva i predstavljaju ostale nematerijalne troškove kao što su troškovi izrade pečata, troškovi dostavljanja dnevne štampe, izrade vizit kartica i drugo.

Troškove tekućih bankarskih usluga, poštanske troškove i troškove osiguranja u iznosu od **16.818,00 €**. Ovu kategoriju troška čine troškovi tekućih bankarskih usluga u iznosu od 14.000,00 €, troškovi poštanskih usluga u iznosu od 1.000,00 € i troškovi osiguranja zaposlenih 1.818,00 €.

Troškovi bankarske provizije – Obzirom da su poslovi u kojima banke naplaćuju provizije brojni, od otvaranja i vođenja računa, uplata i isplata, doznaka u zemlji i inostranstvu, kupovine i prodaje efektivne, obrade kreditnih zahtjeva i podizanje gotovine sa ATM uređaja i na šalterima, u ovom trenutku taj trošak je planiran na osnovu ostvarenih vrijednosti u prethodnom periodu i očekivanom povećanju za iduću godinu, posebno u dijelu otkupa električne energije od povlašćenih proizvođača i učestvovanju u mehanizmu finansijskog poravnanja balansnog obračuna.

Troškovi poštanskih usluga – Operator tržišta je ove godine sproveo šoping postupak javne nabavke poštanskih usluga i u tom postupku sa Poštom Crne Gore zaključio ugovor na iznos od 1.000,00 €.

Troškovi osiguranja zaposlenih – Obzirom da je u šoping postupku javne nabavke usluga osiguranja zaposlenih (sprovedenom krajem 2016. godine) kao prvorangiran izabrana ponuda ponuđača Uniqa Osiguranje za iznos osiguranja od 90,90 € po licu za godinu, planirani trošak za ovu namjenu, u iznosu od 2.000 predstavlja iznos koji će biti neophodan za projektovani broj zaposlenih.

Troškove usluga telekomunikacija u iznosu od **7.100,00 €**. Ova kategorija troškova se odnosi na troškove usluga fiksne telefonije, troškove usluga mobilne telefonije i integris usluga.

Troškove poreza na imovinu, taxi i naknada u skladu sa zakonom u iznosu od 2.500,00 €.

Ostale troškove poslovanja u iznosu od **45.399,69 €**. Ovi troškovi obuhvataju rashode električne energije, vode, naknade za korišćenje puteva, troškove dnevne štampe, pretplate na službene listove, troškove reprezentacije i ostalo.

5.2.2. Troškovi amortizacije i rezervisanja

Troškovi amortizacije i rezervisanja iznose **4.490,04 €** i odnose se na:

Troškovi amortizacije sredstava za obavljanje regulisane djelatnosti su kalkulisani u iznosu od **4.490,04 €** i obuhvataju i amortizaciju materijalnih sredstava (IT oprema neophodna za rad aplikacije, nova računarska oprema, službeno vozilo i drugo.

U nastavku je dat tabelarni prikaz projektovanih veličina proхода i rashoda za 2018. godinu.

Projekcija bilansa uspjeha za 2018. godinu	
godina 2018	€
I POSLOVNI PRIHODI	673.079,65
1. Prihodi od prodaje	673.079,65
- Prihodi od regulisane djelatnosti	673.079,65
- Drugi prihodi	0,00
2. Prihodi od aktiviranja ucinaka i robe	
3. Povećanje vrijednosti zaliha ucinaka	
4. Smanjenje vrijednosti zaliha ucinaka	
II POSLOVNI RASHODI (1+2)	673.079,65
1. Troškovi poslovanja (TP)	656.412,50
1.1. Troškovi zarada i drugih ličnih primanja	495.319,81
1.2. Troškovi rezervnih djelova i materijala	4.500,00

1.3. Troškovi usluga trećih lica	84.775,00
1.4. Troškovi tekućih bankarskih usluga, poštanski troškovi i troškovi osiguranja	16.818,00
1.5. Troškovi usluga telekomunikacija	7.100,00
1.6. Finansijski troškovi (nabavka osnovnih sredstava)	0,00
1.7. Troškovi poreza na imovinu, taksi i naknada u skladu sa zakonom	2.500,00
1.8. Ostali troškovi poslovanja	45.399,69
2. Troškovi amortizacije i rezervisanja	4.490,04
2.1. Troškovi amortizacije nematerijalnih sredstava za obavljanje regulisane djelatnosti	0,00
2.2. Troškovi amortizacije materijalnih sredstava za obavljanje regulisane djelatnosti	
2.3. Troškovi amortizacije ostalih nematerijalnih sredstava	4.490,04
2.4. Troškovi amortizacije ostalih materijalnih sredstava	0,00
2.5. Troškovi rezervisanja	
REZULTAT REGULISANE DJELATNOSTI (prihodi od regulisane djelatnosti-priznati rashodi)	13.381,43
A. POSLOVNI REZULTAT (I-II)	13.381,43
I FINANSIJSKI PRIHODI	
II FINANSIJSKI RASHODI (osim 1.6.)	
B. FINANSIJSKI REZULTAT (I-II)	0,00
I OSTALI PRIHODI (uključujući neregulisane djelatnosti)	
II OSTALI RASHODI (uključujući neregulisane djelatnosti)	
C. REZULTAT OSTALIH AKTIVNOSTI (I-II)	0,00
D. REZULTAT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRIJE POREZA (A+B+C)	13.381,43
E. NETO REZULTAT POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	
F. REZULTAT PRIJE OPOREZIVANJA (D+E)	13.381,43
H. PORESKI RASHOD PERIODA (1+2)	1.204,32
1. Tekuci porez na dobit	1.204,32
2. Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda	
I. NETO REZULTAT (F+G-H)	12.177,11

6. REZIME

Poslovni plan za 2018. godinu je urađen sa posebnim naglaskom na dalji razvoj tržišta, kontinuiranom usklađivanju akata sa novodonijetim propisima i stvaranju normativnih pretpostavki od značaja za učešće većeg broja učesnika u svim kategorijama na tržištu električne energije u Crnoj Gori i stvaranju uslova za uspostavljanje konkurentnog maloprodajnog tržišta električne energije.

Kada je u pitanju dalji razvoj Operatora tržišta, potrebno je apostrofirati i regulatorni okvir i finansijske pokazatelje Operatora tržišta. Bitne karakteristike poslovanja uopšte, pa samim tim i finansijskog poslovanja Operatora tržišta su: neveliki godišnji regulatorno dozvoljeni prihod, veliki iznosi finansijskih transakcija koje se obavljaju posredstvom Operatora tržišta (otkup - kupoprodaja električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača i finansijsko poravnanje proisteklo iz primjene balansnog mehanizma); neuravnoteženost mjesečnih prihoda sa rashodima (regulatorno dozvoljeni prihod na nivou mjeseca je uglavnom dvanaesti dio dozvoljenog godišnjeg prihoda, a troškovi nisu i ne mogu biti realizovani u tom odnosu); moguća nedovoljna likvidnost (svako kašnjenje u ispunjavanju finansijskih obaveza učesnika na tržištu električne energije prema Operatoru tržišta ozbiljno bi ugrozilo elementarno poslovanje iz okvira utvrđenih nadležnosti i njegovo funkcionisanje, posebno imajući u vidu prethodno iskazano i činjenicu da, osim odobrenog profita jednakog prosjeku mjesečnih prosječnih ponderisanih pasivnih kamatnih stopa na depozite pravnih lica ročnosti od 1 do 3 godine, priznatih troškova poslovanja i osnivačkog kapitala od 10.000 €, Operator tržišta ne raspolaže ni sa kakvim novčanim sredstvima koja bi mogao koristiti u takvim okolnostima).

Operator tržišta, za razliku od ostalih energetske subjekata u Crnoj Gori, u momentu konstituisanja kao nezavisni energetski subjekt nije posjedovao sopstvena osnovna sredstva za rad, što predstavlja jedan od preduslova za ostvarivanje osnovne funkcije utvrđene Zakonom – organizovanje i upravljanje tržištem električne energije i otkup i kupoprodaja električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača, kao i jedan od tri osnovna uslova za dobijanje Licence. U prvom redu, ne posjeduje sopstveni prostor za rad, već djelatnost obavlja u iznajmljenom prostoru. U tom smislu, od izuzetnog značaja je dodjeljivanje ili nabavka novog poslovnog prostora, čemu će se posvetiti posebna pažnja u 2018. godini i isto predstavlja stvaranje funkcionalnih pretpostavki za dalji razvoj Operatora tržišta, a u finansijskom smislu bi imalo pozitivan efekat jer bi se, umjesto sredstava za dugoročnu zakupninu iznajmljenog prostora, obezbijedili uslovi za rad u dodijeljenom ili sopstvenom prostoru i postigle značajne uštede.

U tom cilju u varijanti rješavanja pitanja poslovnog prostora putem dodjele pokrenula bi se inicijativa za dodjelu poslovnog prostora od strane Vlade Crne Gore, posredstvom Uprave za imovinu.

U varijanti rješavanja pitanja poslovnog prostora putem nabavke i opremanja novog Operatora tržišta projektuje kapitalna ulaganja.

Razvoj informatičke infrastrukture je uslovljen stalnim razvojem tržišta električne energije, uspostavljanjem novih vidova tržišta, povećanjem obima poslova i potrebom za obezbjeđivanjem sigurnog i efikasnog funkcionisanja tržišta električne energije u Crnoj Gori, pa je u 2018. godini je planirana nabavka IT opreme, kako je dato na strani 24 ovog Poslovnog plana.

Novouspostavljena obaveza za energetske subjekte u Crnoj Gori, pa i Operatora tržišta je uspostavljanje berze električne energije u Crnoj Gori.

Svi troškovi poslovanja detaljno su dati u ovom Poslovnom planu, i dokumentaciji koja se dostavlja uz zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i ostvarenje planiranih projekcija, a u međuvremenu odobreni od strane Regulatorne agencije za energetiku.

Operator tržišta je, u dosadašnjem periodu, ostvarivao saradnju sa svim subjektima gdje postoji direktna povezanost poslova sa Operatorom tržišta, što je svakako određujuće i za naredni period. Saradnja će se nastaviti i preduzimati kontinuirane aktivnosti na operacionalizaciji utvrđenih obaveza, i to sa: Vladom Crne Gore, Agencijom, energetske subjektima i učesnicima na tržištu električne energije u Crnoj Gori.

Broj: OD-15-15/17
Podgorica, 18.04.2018.godine

**ODBOR DIREKTORA,
Predsjednica,
Maja Pavićević**